

Japanese Kunst

Hideo Kanze

Programma 1983

Presentatie onder auspiciën van Extra European Arts, Committee for the Promotion of the non-western Arts (Maison des Cultures du Monde, Parijs; Internationales Institut für Vergleichende Musikstudien und Dokumentation, Berlijn; Centro di Ricerca per il Teatro, Milaan; Associazione Teatri Emilia Romagna, Modena; Ateliers d'Ethnomusicologie de l'A.M.R., Genève; Commonwealth Institute, Londen; Haags Gemeentemuseum; Koninklijk Instituut voor de Tropen, Amsterdam; Holland Festival, Amsterdam).

HIDEO KANZE & GEZELSCHAP

Hideo KANZE : acteur
Masakuni ASAMI : acteur
Fumiyoshi ASAI : acteur
Hisayuki ISSO : fluit
Osamu KITAMURA : trom
Takashi KAKIHARA : trom
Sashichi KODERA : trom
Moriaki WATANABE : presentatie

PROGRAMMA:

Inleiding over het noh-theater door Prof. Moriaki WATANABE

Gedeelte uit het noh-spel 'Akogi' (20 min.)

Concert met muziek uit het noh-theater (10 min.)

Gedeelte uit het noh-spel 'Toru' (15 min.)

Gedeelte uit het noh-spel 'Dojoji' (30 min.)

De volgorde van deze onderdelen wordt tijdens de demonstratie vastgesteld.

Amsterdam, Tropeninstituut : 24 juni 1983, 20.15 uur

Den Haag, Hot Theater : 25 juni 1983, 20.30 uur

Het programma-onderdeel Japanse Kunst in het Holland Festival 1983 is mede mogelijk gemaakt door de steun van het Prins Bernhard Fonds.

PROGRAMMA*

AKOGI gaat over een visser, die tijdens zijn leven vis uit de baai van Akogi, die gewijd is aan de zonnegodin, ontheiligd heeft. Een monnik op pelgrimstocht ontmoet zijn geestesverschijning die hem de vissen toont. De geest vertelt de monnik over de kwellingen die hij in de onderwereld moet doorstaan, en vraagt hem om een gebed zodat zijn ziel bevrijd zal worden. Het tweede gedeelte van dit noh-spel laat een gedaanteverwisseling zien op de voor noh typische gestileerde wijze, d.m.v. gebaren en dans, begeleid met zang.

TORU speelt zich af in de ruïnes van de tuin van Rokujo-kawaranoïn. Deze immense tuin werd aangelegd in opdracht van Minister Minamoto no Toru, naar het voorbeeld van een van de prachtigste landschappen in Japan. In deze tuin bracht de Minister een leven vol feesten door. In het eerste deel van het spel verschijnt de geest van Toru in de gedaante van een oude zoutbereider. Hij beschrijft de ruïne van de beroemde tuin. Onder de betoverdende stralen van de maan krijgt de tuin langzaam zijn vroegere pracht terug. Het tweede deel bestaat voornamelijk uit een snelle dans van Minister Toru in zijn schitterende vorstelijke kostuum die herinnert aan de pracht van zijn feesten op het water, wanneer hij terugkwam van het Paleis van de Maan. In het programma van vanavond zal de dans van Toru zonder kostuum worden uitgevoerd. Deze manier van opvoeren wordt in Japan mai bayashi (dans met alleen instrumentale begeleiding) genoemd.

DOJOJI is de naam van een legende die handelt over een beroemde tempel. Het verhaal gaat over een meisje, dat door haar minnaar bedrogen is. Om zich te kunnen wreken verandert zij zichzelf in een afschuwelijke slang. Het eerste gedeelte toont de verschijning van de geest van het meisje bij de tempel, waar op dat moment een nieuwe klok wordt ingewijd. Zij voert twee gracieuse, verleidelijke dansen uit, die echter sterk van elkaar verschillen. De eerste is zeer statisch, met nu en dan zeer abrupte veranderingen in de houding van de speler, begeleid met kreten van de musici en met slagen op de kotsuzumi. De tweede dans heeft een duizelingwekkende snelheid, en eindigt met het vallen van de klok, waaronder het meisje gevangen wordt. In het tweede deel van het spel verschijnt dezelfde acteur, maar nu als een demonische slang en een verschrikkelijke strijd ontbrandt tussen de slang en de monniken, die er uiteindelijk in slagen de betovering te verbreken. Zoals voor veel noh-spelen geldt, is de tekst op zichzelf eenvoudig. Voor de toeschouwer is het echter vooral van belang zich te concentreren op de weergave ervan, datgene wat zich daadwerkelijk op het toneel afspeelt. 'Dojoji' wordt tot de moeilijkst te spelen stukken gerekend, en alleen een acteur die zijn kunst tot in de finesses beheerst, kan er een bevredigende interpretatie van geven.

* Zie voor uitgebreide informatie over het noh-theater: Erica de Poorter: 'No en kyogen', in het themanummer Japanse Kunst van Verre Naasten Naderbij.

Muziek

De muziek in het noh-theater bestaat uit zang van de acteurs, eenstemmige zang van een koor dat gewoonlijk uit acht mannen bestaat, en een begeleiding op vier instrumenten: fue, kotsuzumi, otsuzumi en taiko. De fue of nohkan is een bamboe dwarsfluit. De fue begeleidt de zang, maar heeft een eigen melodie in een vrij ritme. De lengte van de muzikale zinnen is echter gelijk aan die van de zang, zodat er een spannende wisselwerking ontstaat tussen de melodie van de fluit en de gezongen melodie.

Voor de twee trommels, kotsuzumi en otsuzumi geldt in ritmisch opzicht hetzelfde. Zang in een regelmatig ritme wordt begeleid op de trommels in een vrij ritme, samen met de fue die een melodie speelt in een vrij ritme.

De kotsuzumi is een kleine zandlopervormige trommel, die op de schouder gedragen wordt. Met de linkerhand wordt de spanning van de spankoorden gevarieerd, waardoor de toonhoogte van de trommel verandert.

De otsuzumi heeft dezelfde vorm, is iets groter, en wordt bij het bespelen op de knie gehouden.

De derde trommel heet taiko en staat op een standaard voor de bespeler. Deze trommel wordt bespeeld bij het verschijnen van een heilige of demonische figuur op het toneel.

Hideo KANZE

Hideo KANZE maakt deel uit van de Kanze-groep en is een van de belangrijkste noh-acteurs.

De Kanze-groep is de belangrijkste van de vijf nog bestaande noh-scholen. Meer dan de helft van alle noh-acteurs behoort tot de Kanze-groep. De Kanze-groep werd reeds in de 14e eeuw opgericht door Kiyot-sugu KANNAMI (1333-1384) onder de naam Yûzaki-gezelschap. Kannami was een van de grondleggers van het noh-theater.

Prof. Moriaki WATANABE

Geboren in 1933 te Tokyo. Hoogleraar kunstgeschiedenis aan de Universiteit van Tokyo en directeur van de vakgroep Frans.

Prof. Watanabe is in 1975 en 1976 ondermeer verbonden geweest aan de Sorbonne te Parijs bij het Instituut voor Theaterwetenschap. Hij maakt deel uit van het bestuur van de theatergroep 'En' en heeft sinds 1970 diverse keren noh-demonstraties georganiseerd en gepresenteerd.